

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Затверджую:

Голова ПК, в.о. ректора ЦНТУ
Андрій КИРИЧЕНКО
Протокол засідання ПК ЦНТУ № 3
від 10 березня 2026 року

ПРОГРАМА

вступного іспиту зі спеціальності

**С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини
(за спеціалізаціями)»**

галузі знань **С «Соціальні науки, журналістика та інформація»**

для здобуття освітнього ступеня **«Доктор філософії (PhD)»**

за освітньо-науковою програмою **«Економіка»**

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Освітньо-наукова програма

Освітній ступень

Спеціальність

Галузь знань

«Економіка»**«Доктор філософії (PhD)»****С1 «Економіка та міжнародні****економічні відносини****(за спеціалізаціями)»****С «Соціальні науки,
журналістика та інформація»**Гарант освітньої програми, на яку
здійснюється вступ

д.е.н., проф. М.В. Семикіна

Завідувач кафедри
економіки, підприємництва та
готельно-ресторанної справи

д.е.н., проф. В.В. Зайченко

АНОТАЦІЯ

Іспит зі спеціальності для вступу на навчання передбачає перевірку здатності до опанування освітньої програми «Економіка» спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти на основі набутих компетентностей та програмних результатів навчання, що визначені стандартом спеціальності 051 «Економіка» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Програма іспиту зі спеціальності для вступу на навчання для здобуття освітнього ступеня доктора філософії за освітньо-науковою програмою «Економіка» спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» розроблена фаховою атестаційною комісією на основі стандарту вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» третього (освітньо-наукового) рівня.

Організація вступного випробовування здійснюється відповідно до Правил прийому до Центральноукраїнського національного технічного університету в 2026 році.

Критерії оцінювання результатів вступного випробування

Оцінювання результатів вступного випробування зі спеціальності С1 «Економіка», яке проводиться у формі усного іспиту, здійснюється на основі комплексного аналізу рівня теоретичної підготовки вступника, його здатності логічно мислити, аргументовано викладати матеріал, застосовувати набуті знання для аналізу професійних ситуацій та обґрунтовувати власні висновки.

Підсумкова оцінка залежить від **правильності, повноти, точності, логічності та аргументованості** відповідей на запитання екзаменаційного білета.

Правильність відповіді передбачає, що вступник розкриває зміст поставленого питання відповідно до сучасних наукових положень, нормативної термінології та професійних знань, формулює обґрунтовані висновки і не допускає принципових помилок.

Повнота відповіді означає всебічне розкриття змісту питання, висвітлення всіх його основних аспектів, понять, закономірностей, характеристик, принципів роботи, взаємозв'язків між окремими елементами, а також наведення необхідних пояснень і прикладів.

Точність відповіді характеризується правильним використанням професійної термінології, коректністю визначень, характеристик, математичних залежностей (за потреби), технічних понять, позначень та інших елементів, що розкривають зміст питання.

Логічність відповіді передбачає послідовне, структуроване та зрозуміле викладення матеріалу із встановленням причинно-наслідкових зв'язків між окремими положеннями.

Аргументованість відповіді означає здатність вступника обґрунтовувати наведені твердження, пояснювати прийняті рішення, використовувати професійні знання для аналізу процесів, явищ і технічних рішень.

Оцінювання здійснюється за **200-бальною шкалою**.

Максимальна кількість балів, яку може отримати вступник за результатами вступного випробування, становить **200 балів**.

Мінімальна кількість балів, необхідна для участі у конкурсному відборі, становить **100 балів**.

Критерії оцінювання

175-200 балів («відмінно») отримує вступник, який продемонстрував ґрунтовні системні знання навчального матеріалу, надав правильні, повні, точні, логічні та аргументовані відповіді на всі три запитання екзаменаційного білета. Відповіді свідчать про глибоке розуміння теоретичних положень, вільне володіння професійною термінологією, уміння аналізувати технічні процеси, робити обґрунтовані висновки та встановлювати взаємозв'язки між окремими поняттями.

150-174 бали («добре») отримує вступник, який правильно, повно і точно відповів на два запитання екзаменаційного білета, а відповідь на третє запитання є загалом правильною, проте містить окремі неточності, неповно розкриває окремі положення або недостатньо аргументована. Вступник демонструє достатній рівень професійної підготовки та володіння навчальним матеріалом.

135-149 балів («добре») отримує вступник, який надав повну, правильну та точну відповідь на одне запитання екзаменаційного білета, а відповіді на два інші запитання є правильними за змістом, однак характеризуються неповнотою, окремими неточностями, недостатньою аргументованістю або незначними помилками у використанні професійної термінології.

125-134 бали («задовільно») отримує вступник, який у цілому володіє основним навчальним матеріалом, однак його відповіді на всі три запитання є правильними лише частково, містять суттєві неточності, неповне розкриття змісту окремих положень, недостатню аргументацію та окремі помилки у використанні спеціальної термінології. Незважаючи на зазначені недоліки, вступник демонструє мінімально достатній рівень знань для продовження навчання.

100-124 бали («задовільно») отримує вступник, який продемонстрував базовий рівень знань, відповів лише на окремі частини запитань, припустився

значної кількості неточностей, проте зміг розкрити основний зміст більшості питань та підтвердив наявність мінімально необхідної фахової підготовки.

0-99 балів («незадовільно») отримує вступник, який не надав відповідей на більшість запитань екзаменаційного білета або його відповіді є неправильними, фрагментарними, містять принципові помилки, свідчать про відсутність базових знань із дисциплін фахової підготовки та неспроможність обґрунтувати основні теоретичні положення.

Під час визначення остаточної оцінки екзаменаційна комісія враховує не лише кількість правильно розкритих питань, а й рівень сформованості професійних компетентностей вступника, логічність та послідовність викладення матеріалу, грамотність мовлення, культуру використання науково-технічної термінології, здатність аналізувати технічні об'єкти та процеси, узагальнювати інформацію, аргументовано відстоювати власну позицію та відповідати на додаткові запитання членів екзаменаційної комісії.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Блок I «Економічна теорія»

1. Предмет і метод економічної теорії.
2. Економічні системи суспільства: зміст, структура та типи.
3. Сутність та складові суспільного виробництва.
4. Відносини власності в економічній системі. Роздержавлення та приватизація.
5. Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин: споживання та заощадження.
6. Сутність і функції грошей. Грошовий обіг та його закони.
7. Ринок: сутність, функції та структура.
8. Елементи ринкового механізму: попит, пропозиція та їх взаємодія.
9. Ринкові відносини в аграрному секторі.
10. Макроекономічні показники в системі національних рахунків.
11. Циклічні коливання та економічне зростання.
12. Безробіття та інфляція як прояв макроекономічної нестабільності.
13. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції.
14. Грошовий ринок та монетарна політика держави.
15. Фіскальна політика держави. Крива Лаффера.
16. Корисність економічного блага та вибір споживача.
17. Теорія еластичності.
18. Витрати виробництва та прибуток фірми.
19. Мікроекономічна модель фірми. Ізокоста та ізокванта.
20. Конкуренція і монополія в ринковій економіці.

Блок II «Національна економіка»

1. Державна політика. Стратегії розвитку держави.
2. Державність та державне управління економікою.
3. Економічні теорії та базисні інститути національної економіки.

4. Зовнішньоекономічна безпека національної економіки.
5. Інноваційний розвиток національної економіки.
6. Інституціональні чинники розвитку національної економіки.
7. Методи та засоби державного регулювання економіки.
8. Міжнародна конкурентоспроможність національної економіки.
9. Національна інноваційна система як стратегічний інститут розвитку.
10. Політико-правові аспекти регулювання національної економіки.
11. Прогнозування та програмування національної економіки.
12. Продуктивність та ефективність національної економіки.
13. Ринкова трансформація грошово-кредитної та фінансової системи в Україні.
14. Система органів державного управління економікою та їх функції.
15. Стратегія розвитку національної економіки в умовах глобалізації.
16. Сучасні тенденції розвитку галузей економіки України.
17. Теорія соціального добробуту та соціально-ринкової економіки.
18. Фінансове забезпечення розвитку національної економіки.
19. Характеристика економічного потенціалу. Структура національної економіки.
20. Інноваційно-інтегровані структури: сутність, роль та класифікація.

Блок III «Економіка підприємства»

1. Сучасні теорії підприємства і підприємництва. Основні напрями діяльності підприємств.
2. Підприємство у системі національної економіки. Різновиди підприємств та їх організаційно-правові форми.
3. Ресурси та активи підприємства, їх різновиди.
4. Склад і структура активів підприємства, їх вплив на результативність діяльності підприємства.
5. Якість і конкурентоспроможність продукції (послуг).

6. Конкурентоспроможність персоналу підприємства, умови та чинники її підвищення.
7. Інвестиції в діяльності підприємства.
8. Поняття продукту і продукції підприємства.
9. Управління якістю продукції.
10. Показники якості продукції, основні методи визначення показників якості.
11. Поняття конкурентоспроможності і конкурентних переваг підприємства.
12. Сутність конкурентоспроможності продукції підприємства.
13. Сутність маркетингової політики підприємства.
14. Управління товарними запасами підприємства. Організація продажу і товарного руху.
15. Управління реалізацією продукції. Формування і оптимізація збутової мережі підприємства.
16. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства.
17. Витрати виробництва, собівартість продукції та ціноутворення на підприємстві.
18. Дохід і прибуток від діяльності підприємства. Забезпечення стійкого функціонування підприємства.
19. Процедури банкрутства підприємств.
20. Економічна безпека підприємницької діяльності і способи її забезпечення.

Блок IV «Регіональна економіка»

1. Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки.
2. Інвестиційно-інноваційні процеси сталого розвитку держави та її регіонів.

3. Механізми подолання соціально-економічної диференціації та вирівнювання розвитку регіонів.

4. Міжрегіональне, транскордонне та регіональне співробітництво в умовах інтеграції у світовий економічний простір.

5. Регіональна політика в умовах децентралізації управління.

6. Розміщення продуктивних сил та економічне районування.

7. Спеціалізація і комплексний розвиток регіонів.

8. Управління ресурсами на регіональному рівні.

9. Інноваційний розвиток територій.

10. Екологічні аспекти регіонального розвитку.

11. Особливості формування стратегій регіонального розвитку.

12. Інструменти управління регіональним розвитком.

13. Методичні засади розроблення регіональних галузевих програм.

14. Стратегії та програми соціально-економічного розвитку територій.

15. Механізми стимулювання розвитку депресивних територій.

Блок V «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика»

1. Відтворення і розвиток населення. Типи відтворення населення.

2. Природний, механічний, соціальний рухи населення.

3. Народжуваність і смертність у демографічному вимірі: сутність, особливості, сучасні тенденції в Україні та інших країнах світу.

4. Явище старіння населення, його причини та наслідки для економіки.

5. Демографічна криза в Україні: причини та соціально-економічні наслідки.

6. Поняття та сутність категорії «праця». Еволюція змісту, характеру та функцій праці, її ролі в економічній діяльності.

7. Завдання і роль організації праці на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях.

8. Загальна характеристика системи соціально-трудова відносин (сторони, суб'єкти, представницькі органи).

9. Державне та договірне регулювання соціально-трудових відносин на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях.

10. Головні засади концепції гідної праці, соціально-економічні інструменти її реалізації.

11. Співвідношення понять «людський потенціал», «трудовий потенціал», «людський капітал». Умови і чинники підвищення ефективності використання трудового потенціалу суспільства.

12. Трудовий потенціал особистості, підприємства, галузі, регіону, суспільства. Державна політика щодо розвитку трудового потенціалу.

13. Планування потреб організації у людських ресурсах за кількісними показниками та якісними характеристиками. Вимоги до претендентів на вакантні посади.

14. Професійний розвиток персоналу на підприємстві: сутність, організація, вплив на результати економічної діяльності підприємства.

15. Ринок праці в системі регулювання соціально-трудових відносин. Особливості розвитку ринку праці в Україні.

16. Зайнятість населення та її регулювання. Проблеми мотивації населення до прояву економічної активності на українському ринку праці.

17. Безробіття як соціально-економічне явище, його причини та соціально-економічні наслідки. Види безробіття.

18. Трудова міграція, її види, причини та наслідки.

19. Продуктивність праці: сутність та значення. Показники продуктивності праці на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях.

20. Трудомісткість продукції (послуг), її види. Взаємозв'язок виробітку з трудомісткістю.

21. Сутність, зміст та завдання організації праці. Нормування праці як основа раціоналізації трудових процесів.

22. Винагорода за працю. Вартість і ціна робочої сили. Витрати на робочу силу.

23. Соціально-економічна сутність заробітної плати, її функції, форми та системи. Номінальна і реальна заробітна плата, їх взаємозв'язок, фактори впливу.

24. Компенсаційна політика підприємства. Поняття та складові соціального пакету, умови його запровадження на підприємстві.

25. Соціальна політика держави, її пріоритетні напрями. Соціальний захист населення як складова соціальної політики держави.

Блок VI. Економічна статистика. Математичні методи, моделі та технології в економіці.

1. Економічна кібернетика в системі економічних наук.
2. Система – фундаментальне поняття кібернетики. Система та її властивості. Класифікації систем. Кібернетичні системи.
3. Сучасні підходи до розроблення і впровадження інформаційних систем.
4. Системний підхід та системний аналіз як способи дослідження систем.
5. Теоретико-методологічні проблеми математичного моделювання соціально-економічних систем.
6. Нестійкість і нелінійність як джерело невизначеності економічних процесів. Динамічні моделі прийняття рішень в умовах невизначеності.
7. Динамічні макроекономічні моделі процесу економічного зростання.
8. Теорія оптимальності та її застосування при оптимізації процесів управління в економіці.
9. Аналіз, оцінка, моделювання та оптимізація ризику в економіці.
10. Синергетичний підхід у моделюванні та аналізі економічних процесів.
11. Економічні методи управління, економічне прогнозування, його роль в управлінні.
12. Системний підхід до прийняття рішень, його суть та основні положення.
13. Вибіркове спостереження. Ряди динаміки. Індекси.

14. Економічна інформація та її класифікація. Інформаційні технології.

15. Системи управління базами даних, їх призначення. Властивості систем управління базами даних (СУБД).

16. Види та методи економічного аналізу. Інформаційна база, організація та етапи економічного аналізу.

17. Парна та множинна кореляція. Кореляція в рядах динаміки.

18. Експертні системи. Бази знань. Штучний інтелект. Технологічні засоби штучного інтелекту як системи підтримки економічних рішень.

19. Економіко-математичні моделі оптимізації.

20. Функціональна та стохастична залежність між окремими явищами. Кореляційний зв'язок. Метод аналітичного групування.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук І.О., Музиченко А.С. Протекціонізм в Україні: вплив на ринкові відносини з країнами-партнерами. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки, вип. І (85). Чернівці, 2022. С. 8-20.

2. Андрощук І.О., Рябоволик Т.Ф. Людський потенціал в умовах євроінтеграції України. Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство Випуск 42/2022. С. 7-13.

3. Азарова А.О., Нікіфорова Л.О. Економіка підприємства. Практикум: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2016. 215 с.

4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.

5. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. О.О. Борзенко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2022. 264 с.

6. Горбач Л. М., Котляров В. О. Економіка підприємства: навчальний посібник. К.: «Кондор». 2024. 620 с.
7. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства / К.: ЦУЛ, 2-е вид. 2019. 304 с.
8. Економіка підприємства: навч. посіб.: практикум / Витвицький Я.С. та ін. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2016. 306 с.
9. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О.Болтянська. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.
10. Економіка підприємства : підручник : у 3 т. / Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т ; за ред. А. В. Непрана, І. Ю. Шевченко. Харків : Вид-во Іванченка І.С., 2024. Т. 1. 537 с.
11. Економіка праці та соціально-трудові відносини : практикум : навч. посіб. / [М. В. Семикіна, М. В. Бугаєва, Л. Д. Запирченко та ін. ; за наук. ред. М. В. Семикіної] ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : Лисенко В. Ф., 2020. 228 с.
12. Іванилов А. Економіка підприємства / А. Іванилов. К.: ЦУЛ, 2019. 728 с.
13. Карпенко Ю.В., Бенях В.В. Економіка підприємства: практикум: навч. посіб. Полтава: ПУЕТ, 2017. 412 с.
14. Макроекономіка: конспект лекцій у структурно-логічних схемах / О.А. Кулініч, Я. М. Котко. Електрон. дані. Х.: ДБТУ, 2024. 117 с.
15. Макроекономіка. Конспект лекцій : навч. посіб. / Ю.М. Бажал. Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ : НаУКМА, 2024. 41 с.
16. Макроекономіка: навч. посіб. / Н.О. Фісуненко, Т.В. Альошина, О.А. Сидоров, В.Г. М'ячин. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 148 с.
17. Мартин О.М. Економічна теорія (мікроекономіка, макроекономіка). Частина 1. Мікроекономіка: навчальний посібник. Львів: ЛДУ БЖД, 2024. 321 с.

18. Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. Економіка підприємства: навчальний посібник. К.: Каравела, 2023. 320 с.
19. Мікроекономіка: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О.Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
20. Мікроекономіка: навчальний посібник. Укл: С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 176 с.
21. Мікроекономіка: навч. посіб. / С.В. Васильєв, Є.А. Кобець, О.О. Масляєва. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. 310 с.
22. Мирошниченко В. О. Використання сучасних інформаційних технологій: формування мультимедійної компетентності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 296 с.
23. Могилевська О.Ю., Уфімцева Т.М., Слободяник А.М. Економіка підприємства. Теорія і практика: навч. посіб. Київ: Вид-во КиМУ, 2017. 295 с.
24. Семикіна М.В., Іщенко Н.А. Мотивація ефективної зайнятості: пошук оптимальної стратегії: [Монографія] / Кіровоград: КОД, 2012. 216 с.
25. Соціально-трудові відносини: проблеми гармонізації: [колективна монографія] / М. В. Семикіна, З. В. Смутчак, С. Р. Пасєка та ін. / За ред. М.В. Семикіної. Кіровоград: КНТУ, «КОД», 2012. 300 с.
26. Чаговець В. В. Інформаційні системи та технології на підприємствах та в міжнародному бізнесі : навч. посіб. Харків : Харківський державний університет харчування та торгівельно-науковий інститут, 2016. 168 с.
27. Шинкар В.А., П'ясецька-Устич С.В. Макроекономіка : теорія і практикум / Шинкар В.А., П'ясецька-Устич С.В. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2020. 480 с.
28. Яковенко Л., Степаненко С. Макроекономіка : навчальний посібник для студентів. Полтава: Окрон, 2021. 152 с.
29. Яркіна Н. Економіка підприємства / Н.Яркіна. К.: Ліра-К, 2017. 596 с.
30. Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue, Sean M. Flynn. Economics: principles, problems, and policies. 22nd ed. NY : The McGraw-Hill Companies, Inc., 2021. 960 p.

31. Geary Reid. Information Systems for Management: Information is the lifeblood of any organization : Textbooks. Reid's Learning Institute and Business Consultancy, 2021. 260 p.

32. Kenneth Laudon, Jane Laudon. Management Information Systems: Managing the Digital Firm : Textbooks; 16th edition. Pearson, 2020. 656 p.

Голова предметної комісії

Марина СЕМИКІНА